

6 Μαΐου 2017

Θρησκευτικά: Μιλώντας για το Θεό, υπερασπίζοντας τον άνθρωπο

Ορθοδοξία / Θρησκευτική Εκπαίδευση

Μητροπολίτης Δημητριάδος & Αλμυρού Ιγνάτιος

**ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΤΟΥ ΣΕΒΑΣΜΙΩΤΑΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΣ ΚΑΙ
ΑΛΜΥΡΟΥ κ.κ. ΙΓΝΑΤΙΟΥ,**

**ΣΤΗ Θεολογική Ημερίδα του Γραφείου
Επιθεώρησης Θρησκευτικών Μαθημάτων,
Μέσης Εκπαίδευσης του Υπουργείου Παιδείας
και Πολιτισμού της Κύπρου.**

**ΘΕΜΑ: «ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ: ΜΙΛΩΝΤΑΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΘΕΟ, ΥΠΕΡΑΣΠΙΖΟΝΤΑΣ ΤΟΝ
ΑΝΘΡΩΠΟ»**

Η συζήτηση για το μάθημα των θρησκευτικών δεν είναι πρόσφατη. Έχει ιστορία τριών σχεδόν δεκαετιών. Ούτε και έχει μόνον τους προφανείς συνομιλητές,

Κράτος και Εκκλησία. Περιλαμβάνει επίσης διαφορετικές τάσεις στον χώρο των Θεολόγων, της Εκκλησίας, της Πολιτείας αλλά και ολόκληρης της κοινωνίας.

Επίσης, υπάρχει μεγάλη δυσκολία να εντοπιστεί το καθεαυτό πρόβλημα, καθώς η σχετική συζήτηση χρησιμεύει, ως μη όφειλε, ως πεδίο έκφρασης και εκτόνωσης ευρύτερων κοινωνικών και ιδεολογικών συγκρούσεων, καθιστώντας το μάθημα έρμαιο εξελίξεων σε όλους σχεδόν τους χώρους της σύγχρονης Ελληνικής πραγματικότητας και τον Θεολόγο Καθηγητή άκρως ευάλωτο σε πιέσεις, οι οποίες δεν τον αφορούν ή τον βρίσκουν παντελώς απροετοίμαστο και ακάλυπτο, από χώρους που υποτίθεται θα τον προφύλασσαν ή θα τον εξόπλιζαν με στέρεα επιχειρήματα.

Σήμερα, δεν θα επιχειρήσουμε ανάλυση των διαφορετικών επιπέδων προσέγγισης. Αν και έχω πλήρη εικόνα των ζυμώσεων, καθώς συμμετείχα ενεργά σε ομάδες διαλόγου της Εκκλησίας με φορείς, καταλήγω σε μια στάση, η οποία αφομοιώνει την σοφία του παρελθόντος, αξιολογεί το παρόν, αλλά βλέπει προς το μέλλον, στάση την οποίαν σας προτείνω ολόψυχα.

Το τρίπτυχο αυτό δεν αποτελεί προσωπική μου πρωτοτυπία. Ανακεφαλαιώνει την μέθοδο της Εκκλησίας κατά τη διάρκεια όλης της ιστορικής της διαδρομής, κατά την οποία θέλησε πάντοτε να βρίσκεται σε διαρκή διάλογο με τον κόσμο, χωρίς όμως να χάνει την εσχατολογική της προοπτική.

Στον διάλογο αυτό βασική προϋπόθεση υπήρξε πάντα η πεποίθηση πως οι άνθρωποι πασχίζουν πάντα για το καλύτερο. Πως σε κάθε ανθρώπινη καρδιά υπάρχει πάντα ο πόθος μιας υπέρβασης των κακώς κειμένων. Και τέλος, πως η καλή προαίρεση και η ειλικρίνεια, σε βάθος χρόνου, υπερτερούν, τελικά, της υστεροβουλίας και των πονηρών σχεδίων.

Πρακτικά αυτό σημαίνει:

α. πως αντί η Εκκλησία και ο Θεολογικός κόσμος, ευρύτερα, να αναλώνονται στον εντοπισμό υποχθόνιων προθέσεων, πρέπει έστω κατ' αναλογία να βελτιώνουν διαρκώς την ποιότητα της έκφρασης του Θεολογικού λόγου.

β. πως σε κάθε διαπραγμάτευση, συζήτηση, ακόμη και διαφωνία, πρέπει να επιδιώκεται διαρκώς το αίτημα της ενότητας, είτε σε Εκκλησιαστικό, είτε σε Κοινωνικό, είτε σε Εθνικό επίπεδο, με ευρύτερο και διηνεκές όραμα την ενότητα και την συμφιλίωση όλης της οικουμένης.

Και κάτι τρίτον, πιο συγκεκριμένο: Στη συζήτηση για το μάθημα των Θρησκευτικών, μάθημα ούτως ή άλλως με ιδιαίτερες απαιτήσεις, πολλά προβλήματα και διαρκώς νέες προκλήσεις, αναγνωρίζω σε όλους τους εμπλεκόμενους, και κυρίως στους Θεολόγους, που ανέλαβαν να εκπονήσουν τα νέα προγράμματα, ειλικρινές ενδιαφέρον για το μέλλον του μαθήματος, μόχθο, αλλά και παιδαγωγικούς οραματισμούς, όπως διαμορφώνονται από την σύγχρονη παγκόσμια πραγματικότητα.

Επιθυμώ, μάλιστα, να σας ενημερώσω, πως υπάρχει μια πλήρης συμφωνία μεταξύ των εκ πρώτης όψεως συγκρουόμενων τάσεων μέσα στον χώρο των Θεολόγων Καθηγητών, η οποία εκφράζεται στο τρίπτυχο, το οποίο και η Εκκλησία της Ελλάδος με κάθε τρόπο τονίζει:

A. Σύγχρονο ανοιχτό μάθημα, με βαρύτητα στην Ορθόδοξη παράδοση του λαού μας.

B. Υποχρεωτικότητα του μαθήματος.

Γ. Το μάθημα στα χέρια των Θεολόγων Καθηγητών.

Υπάρχει βέβαια και κάτι, το οποίο συχνά αποσιωπείται, παραμένει, όμως, γεγονός, που εάν λησμονηθεί, έχει απρόβλεπτες συνέπειες:

Υπεύθυνη για το περιεχόμενο και τη μορφή του μαθήματος είναι η Πολιτεία. Η Εκκλησία παρεμβαίνει μόνον σε θέματα δογματικής φύσεως ή αλλοιώσεις της πνευματικής και ηθικής της διδασκαλίας.

Περιγράφοντας αυτό το πλαίσιο, δεν σημαίνει πως δέχομαι προσωπικά, αλλά και ως μέλος της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος, πως οι νέες προτάσεις δεν έχουν προβλήματα μορφής, μεθόδου, αλλά και παιδαγωγικής. Ήδη η Εκκλησία, με τεκμηριωμένη πρόταση, που πρόέκυψε από ειδική επιτροπή Ιεραρχών της Εκκλησίας της Ελλάδος, ειδικών Επιστημόνων και έμπειρων παιδαγωγών Θεολόγων, θέλησε να συμβάλει στην βελτίωση του νέου προγράμματος σπουδών. Ήδη έχουμε τα πρώτα αποτελέσματα αυτής της συνεργασίας με το Υπουργείο Παιδείας της Ελλάδος. Η συνεργασία συνεχίζεται.

Οι παρεμβάσεις, όμως, αυτές δεν πρέπει να αποκρύψουν την ανάγκη προβολής μιας ευρύτερης προβληματικής, που επιβάλλουν οι ραγδαίες εξελίξεις σε παγκόσμιο επίπεδο σε όλους τους τομείς της ζωής των λαών.

Την αναγκαιότητα αλλά και τον προσανατολισμό του μαθήματος των Θρησκευτικών θα κρίνει η αποτελεσματικότητα της ανταπόκρισης σε αυτές τις προκλήσεις και όχι οι θεμιτές μεν, όχι όμως κυρίαρχες δε διαφωνίες, με κύριο χαρακτηριστικό την εσωστρέφεια και τις ιδεολογικές εμμονές.

Η πραγματικότητα, πλέον, βοά: Στο προσκήνιο διαδραματίζονται μάχες, που αφορούν τα θεμελιώδη του πολιτισμού μας: Την αξία του ανθρώπου, την δικαιοσύνη, την ανθρώπινη συνύπαρξη, την καταστροφή της γης, τον φόβο ως μόνιμο σύντροφο της καθημερινότητάς μας, την κατεδάφιση όλων των μηχανισμών ασφαλείας και προστασίας, την παγκοσμιοποίηση της υποβάθμισης της ανθρώπινης ζωής.

Αυτές είναι οι προκλήσεις, οι οποίες θέτουν το ερώτημα της αναγκαιότητας του μαθήματος των Θρησκευτικών. Ευεργετικές, κατά μίαν έννοια, προκλήσεις, καθώς μας καλούν να απεγκλωβιστούμε από περιορισμένων οριζόντων συζητήσεις περί

μορφής ή μεθόδου, και να ανοιχτούμε σε ορίζοντες πλατείς, ορίζοντες πανανθρώπινους και φλέγοντες, ορίζοντες προς τους οποίους ατένιζε πάντα η Ορθόδοξη Θεολογία και η Πατερική σοφία.

Το να επικαλείται κανείς αποκλειστικά το παρελθόν ή την συνταγματικότητα του μαθήματος, ως μοναδικά επιχειρήματα της διατήρησης του μαθήματος, υποβιβάζει την συζήτηση σε νομικού ή ιστορικού περιεχομένου διένεξη με περιορισμένο ακροατήριο.

Αυτό που θα δώσει νέα πνοή στη σχετική συζήτηση, είναι η ένταξή του στο πλέγμα των δράσεων αντίστασης κατά του απανθρωπισμού, της μισαλλοδοξίας και της υποβάθμισης όλων εκείνων των πνευματικών και πολιτιστικών παρακαταθηκών, που δημιούργησαν τον σύγχρονο πολιτισμό και θεμελίωσαν τις Ευρωπαϊκές αρχές και τις αξίες.

ΜΑΘΗΜΑ ΑΛΗΘΙΝΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Τα κεκτημένα αυτά, απεδείχθη από την πραγματικότητα, πως πάντα είχαν και συνεχίζουν να έχουν αδήριτη την ανάγκη τροφοδοσίας. Την τροφοδοσία εξασφαλίζουν πάντα οι πηγές. Και από τις πηγές αυτές, το Ευρωπαϊκό σύστημα, πολιτικό, κοινωνικό, επιστημονικό και οικονομικό, απεφάσισε να αποστασιοποιηθεί. Η επιστροφή στις Χριστιανικές πηγές, δεν αποτελεί απαίτηση ενός Χριστιανικού κατεστημένου, αλλά αγωνία επανατροφοδότησης της βαθύτατης ανθρωπιστικής και πνευματικής υπόστασης της ευρωπαϊκής κοινωνίας.

Η βίαιη αποκοπή των Ευρωπαϊκών θεσμών και δομών, από το Χριστιανικό τους υπόβαθρο οδήγησε σε ραγδαίο μαρασμό όλα τα οράματα, αφήνοντας, μάλιστα, εκτεθειμένη την Ευρωπαϊκή Κοινωνία σε μια νέου τύπου εισβολή, η οποία μέσα από τον παραλογισμό και την κτηνωδία, εγείρει ερωτήματα πνευματικότητας, θρησκευτικότητας και νοήματος ζωής.

ΜΥΗΣΗ ΣΤΙΣ ΘΕΜΕΛΙΩΔΕΙΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΑΞΙΕΣ

Αυτή την ανάγκη ανατροφοδοσίας μπορεί και πρέπει να διακονήσει ένα σύγχρονο μάθημα Θρησκευτικών. Από τη στιγμή που θα εκτιμηθεί, στις αληθινές του διστάσεις, ο θανάσιμος κίνδυνος μετατροπής του ανθρώπου σε αναλώσιμο είδος, το μάθημα αυτό θα τεθεί στην πρωτοπορία της επαναθεμελίωσης ενός αληθινού ανθρωπισμού και κατ' επέκταση ενός νέου ανθρώπινου πολιτισμού. Μόνον με την διαδικασία αυτή, θα νοηματοδοτηθούν οι σύγχρονες τεχνολογικές εξελίξεις, οι απίστευτες δυνατότητες της επικοινωνίας και οι σαρωτικές αλλαγές σε όλους τους τομείς της επιστήμης. Μόνον μέσω αυτής της οδού θα καταστεί σαφές σε τί

αντιστεκόμαστε, πώς αντιστεκόμαστε και τί υπερασπιζόμαστε.

Τίποτε αυτονόητο δεν υφίσταται πλέον. Οι κοσμοϊστορικές αλλαγές που συνέβησαν πριν 1.700 χρόνια με άξονα το μήνυμα της αγάπης, της ανθρώπινης συμφιλίωσης και της αιώνιας ανθρώπινης προοπτικής που έφερε ο Χριστιανισμός, απαιτούν νέα μύηση συνοδευόμενη από εμπάθυση πνευματικότητας, γνώση των παγκοσμίων συνθηκών και θερμό οραματισμό. Πάνω σε αυτές τις συνισταμένες μπορεί με άνεση να δομηθεί ένα μάθημα συνθέτοντας όλες τις τάσεις, τόσο εκείνες που θέλουν εμφανή τον Ορθόδοξο χαρακτήρα του, όσο και εκείνες που τείνουν προς το άνοιγμα σε νέες κατευθύνσεις.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΑ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΑΔΙΕΞΟΔΑ

Με δεδομένες τις παγκόσμιες εξελίξεις, καθίσταται σαφές πως όλοι είμαστε υποχρεωμένοι να συνυπάρξουμε, να διαλεγόμαστε, να συνθέτουμε και να αποδεχόμαστε την διαφορετικότητα. Στεγανά σύνορα δεν μπορούν να υπάρξουν. Δεν υπάρχουν, πλέον, αμιγώς Εθνικά προβλήματα. Και συγχρόνως, κανένα πρόβλημα δεν αφήνει ανεπηρέαστο κανέναν Λαό. Το τραγικό είναι, πως εκλείπει καθημερινά η δυνατότητα διαλόγου, ενώ συγχρόνως θεμελιώδη προβλήματα της ανθρώπινης ύπαρξης, όπως το νήμα της ζωής και η θρησκευτικότητα ούτε καν τίθενται, έστω και αν καθορίζουν καθημερινά ένα πλήθος εξελίξεων.

Ένα σύγχρονο μάθημα Θρησκευτικών επιβάλλεται να θέσει τα θέματα αυτά, αλλά και να υποδείξει μέθοδο προβληματισμού και διαλόγου. Παρά τα ιστορικά ατοπήματα, η Χριστιανική Πίστη είναι από τη φύση της ανοιχτή, έτοιμη να ακούσει, έτοιμη να ανταποκριθεί, έτοιμη να δράσει συμφιλίωτικά. Αυτά τα πολύτιμα δώρα έχει να προσφέρει το μάθημα στην σύγχρονη κοινωνία.

ΥΠΕΡΑΣΠΙΖΟΝΤΑΣ ΤΟ ΜΕΓΑΛΕΙΟ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Επιτρέψτε μου να έχω μια υποψία: Οι μεγάλες συζητήσεις σχετικά με το μάθημα, πέραν των αντικειμενικών εκκρεμοτήτων, ίσως και να υποδηλώνουν μια αμηχανία, μια εκκρεμότητα αν προτιμάτε, ως προς τον ρόλο της συνολικής Εκκλησίας στον σύγχρονο κόσμο.

Υπάρχει μεγάλη ανάγκη επιστροφής στα ουσιώδη, τα θεμελιώδη. Ένα μεγάλο όραμα, η διατύπωση ή μάλλον η επαναδιατύπωση μιας μεγάλης αποστολής έχω την βεβαιότητα πως θα λύσει αυτομάτως πληθώρα θεμάτων. Και ως τέτοια έρχομαι να διατυπώσω την υπεράσπιση του μεγαλείου του ανθρώπου. Μια τέτοια αποστολή, πέραν του λυτρωτικού της προσανατολισμού, θα βρει, αν όχι συνοδοιπόρους, τουλάχιστον πρόθυμους συνομιλητές σε όλα τα επίπεδα της

κοινωνίας. Πρέπει απαραίτητως το μάθημα να απεγκλωβιστεί από έναν άχαρο και εν πολλοίς παραπλανητικό ρόλο, εκείνο της υπεράσπισης του Θεού. Ένα νέο μάθημα θρησκευτικών καλείται να μιλήσει για τον Θεό, υπερασπιζόμενο τον άνθρωπο, ως ζωντανή εικόνα του Θεού δημιουργού.

Μια νέα μορφή μαθήματος, όποια και αν είναι, θα αφήνει πάντα περιθώρια γνήσιας Ορθόδοξης Θεολογικής προσφοράς εκ μέρους Θεολόγων κατάλληλα προετοιμασμένων, με διευρυμένους ορίζοντες, κυρίως όμως εμπνευσμένους από οράματα, τα οποία θα προέλθουν από έναν στέρεο Εκκλησιαστικό λόγο και έναν σαφή προσανατολισμό κοινωνικής παρέμβασης. Αυτό, όμως, που θα επιδράσει καταλυτικά σε μια νέα θρησκευτική διαπαιδαγώγηση, είναι η ενότητα όλων των παραγόντων και των χώρων της εκκλησιαστικής ζωής. Εάν αυτή επιτευχθεί, πρακτικά προβλήματα, όπως η επιμόρφωση των Θεολόγων, η επάρκεια του υλικού, οι υποδομές κ.λπ. θα επιλυθούν πολύ ευκολότερα.

Αγαπητοί μου, οι καιροί κρίσιμοι, η πρόκληση για όλους μας μεγάλη!

Εύχομαι να φανούμε αντάξιοι των περιστάσεων. Σας ευχαριστώ.

* Ομιλία του Σεβ. Μητροπολίτη Δημητριάδος κ. Ιγνατίου σε Θεολογική Ημερίδα, που διοργανώθηκε από το Γραφείο Επιθεώρησης Θρησκευτικών Μαθημάτων, Μέσης Εκπαίδευσης, Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού Κύπρου. Η Ημερίδα, με γενικό θέμα «Μάθημα Θρησκευτικών: παρόν και μέλλον», πραγματοποιήθηκε στην Αίθουσα Τελετών του Πολιτιστικού Κέντρου της Ιεράς Μονής Κύκκου (Μετόχιον Αρχαγγέλου, Λευκωσία), με τη συμμετοχή μάχιμων εκπαιδευτικών θεολόγων της Κύπρου, φοιτητών και δασκάλων.

<http://bit.ly/2pQvRG1>